

Omstreden kribbebijter is nu goedaardige middenvelder

Door Margreet Vermeulen

de Volkskrant

Progressief katholiek Nederland stond niet te juichen toen Adrianus Johannes Simonis in 1970 tot bisschop werd benoemd. Nu, 35 jaar later, is hij een stuk minder controversieel.

Wie kardinaal **Simonis** met zijn zwarte jas en alpino-pet door Utrecht ziet fietsen, realiseert zich misschien niet dat kardinalen ook wel 'de prinsen der kerk' worden genoemd. Dat beeld kleeft **Simonis** niet aan als hij op zaterdag zelf zijn inkopen doet. Hij is bepaald zuinig. En kickt op koopjes. Maar misschien moet dat ook wel met een netto-inkomen van 930 euro per maand.

Met nog één jaar te gaan als kardinaal, deed **Simonis** (74) afgelopen maand op de bisschoppensynode in Rome het voorstel om rijpere, gehuwde mannen toe te laten tot het priesterambt. Een verrassende zet van de kardinaal die altijd wordt gezien als onbuigzaam en ultraconservatief. Zeker op de leerstelling van het celibaat.

Gooit de kardinaal, oud en moe, de handdoek in de ring in de strijd met de vrijzinnigheid?

Oud en moe is hij zeker. Als er een VUT-regeling voor kardinalen bestond, had hij er al lang gebruik van gemaakt. **Simonis** is slecht ter been en moet geopereerd worden aan zijn heup. 'De functie van kardinaal vereist een werkritme dat meer past bij een jonge, ambitieuze manager. Niet bij een man van 70-plus', zegt Peter Nissen, decaan van de theologische faculteit van de Radboud Universiteit Nijmegen.

Maar Rome ziet graag dat kardinalen en bisschoppen langaanblijven, zolang hun gezondheid het toelaat. Liefst tot hun 75ste.

En dus maakt **Simonis**, trouw en gehoorzaam als hij is, zijn termijn af. Moe of niet.

Bovendien getuigt het juist van 'moed en lef', vindt de theoloog Nissen, om op de allereerste internationale bisschoppenvergadering met de nieuwe paus een voorstel telanceren waarvan je weet dat Benedictus XVI er niets voor voelt. Menig prelaat gebruikt zo'n bijeenkomst liever om een wit voetje te halen bij zijn nieuwe 'baas' dan om een vrijwel kansloos voorstel in te dienen.

Toch gaan vriend en vijand ervan uit dat **Simonis** precies dezelfde orthodoxe opvattingen koestert, als die waarmee hij zich in 1971 kwalificeerde voor het bisschopsambt van Rotterdam. De Nederlandse kerkprovincie balanceerde op de rand van oorlog over kwesties als het celibaat, de vrouw in het ambt en homofilie. **Simonis** moest het gezag van Rome in de lage landen herstellen.

Een kerkpolitieke benoeming dus. En zeer omstreden. De Utrechtse kerkhistoricus Ton van Schaik herinnert zich de beklemmende sfeer waarin **Simonis** door kardinaal Alfrink tot bisschop werd gewijd. 'Alfrink liet zijn

ongenoegen over de keus van Rome duidelijk merken. Hij zei dat een bisschop er moest zijn voor de hele kudde. En niet slechts voor het conservatieve deel ervan.'

Maar in het losgeslagen Nederland zag **Simonis** het als zijn plicht een harde, heldere lijn uit te zetten. Dat leek hem nu eenmaal in alle oprechtheid het beste voor de hele kudde. Het leverde hem het imago op van de onzekere, angstige man die zijn veiligheid zocht in dogma's. Van de compromisloze, onbuigzame ultraconservatief. En van de kribbebijter.

Want hij kwam, ook na zijn benoeming tot kardinaal in 1985, steeds in het nieuws met omstreden uitspraken over homo's en vrouwen in het priesterschap. Zo toonde de kardinaal in 1987 begrip voor katholieke huurders die in geweten weigerden kamerste verhuren aan homo's. 'Ik was volstrekt machteloos om de waarheid die uit God is, aan bepaalde groeperingen duidelijk te maken', zei hij daarover in een interview met de Volkskrant in 1995.

Een kribbebijter is **Simonis** allerm minst. Hij knoopt makkelijk een praatje aan met winkeldames en taxichauffeurs en informeert belangstellend naar hun wel en wee. Toen een taxichauffeur uit Volendam de kardinaal in korte tijd twee keer moest rijden, gaf hij de prelaat de tweede keer een zak verse paling cadeau. Zogezellig hadden de twee het vorige ritje zitten kletsen.

'Een mensenmens', noemt Jan-Willem Wits hem. Wits is woordvoerder van de katholieke kerk in Nederland en een goede bekende van de kardinaal. 'Hij is misschien radicaal in zijn opvattingen, maar nooit naar mensen toe. Hij heeft bijvoorbeeld nog steeds contact met uitgetreden priesters en met geestesdepriester-studenten zoals ik.'

Ooit trof **Simonis** de Utrechtse kerkhistoricus Ton van Schaik met een leuke fietsband op de Maliebaan. De prelaat schoot zijnschuurtje in en kwam terug met een fietspomp. 'Kardinaal Willebrands was een theologisch zwaargewicht. Kardinaal Alfrink was het intelligentst. Maar **Simonis** is verreweg de aardigste', vindt Van Schaik. Een lieve man. Die fysiek onwel wordt van ruzie. Maar die ongelooflijk veel ruzie en strijd heeft moeten doormaken.

Anno 2005 ligt kardinaal **Simonis** nauwelijks meer onder vuur. De rechtsbuiten van vroeger wordt tegenwoordig in de bisschoppenconferentie rechts ingehaald door collega's als bisschop Punt en bisschop Eijk. Zonder overdrijving kan worden gesteld dat **Simonis** inmiddels een middenpositie inneemt. Ergen tussen de conservatieve Punt en progressieve Muskens. 'Niet Simonis is veranderd', concludeert Van Schaik, 'maar de wereld om hem heen.'

De strijdbijl met de vrijzinnigen is begraven. De opstandige katholieken die de kerk in de jaren zestig van de vorige eeuw van binnenuit probeerden te moderniseren, hebben het opgegeven. De jongeren die anno 2005 voor de kerk kiezen zijn 'normale katholieken', zoals de kardinaal ze graag noemt. Daarmee bedoelt hij dat de ideologisch geladen discussies van de jaren zestig aan hen voorbijgegaan zijn. Over democratisering, seksuele revolutie, gelijkberechtiging van vrouwen in de kerk.

En zo werd het rustig in de katholieke kerk. Soms vraagt Simonis zich wel eens bezorgd af of het niet de rust van het kerkhof is, weet Jan-Willem Wits.

Maar veel tijd om te piekeren is er niet, want de nieuwe vijand moet worden bestreden: die van de ontkerkelijking en desecularisatie. Die strijd is moeilijker

te winnen, want deze vijand hanteert andere wapens.

Het priestertekort is hiervan een voorbeeld. Nederland kent één priester op vijftienduizend gelovigen. De Braziliaanse katholieken moeten het echter doen met één priester op 85duizend gelovigen. Oorzaak: het celibaat. In Afrika en Zuid-Amerika accepteert men moeilijk (kerkelijk) leiders die niet getrouwd zijn en geen kinderen hebben.

Al met al is het niet overdreven om het celibaat een bedreiging te noemen voor het voortbestaan van de katholieke kerk op een aantal continenten. Geen wonder dat het tegenwoordig niet de vrijzinnige, maar soms zelfs orthodoxe groeperingen zijn die de celibaatdiscussie aanzwengelen. Vooral ultra-conservatieve Amerikaanse katholieken zijn voorstanders van gehuwde priesters omdat ze vinden dat het ambt nu te veel homoseksuelen trekt.

Niet **Simonis**, maar de discussie over het celibaat heeft een heuse gedaantewisseling ondergaan. Of zoals Jan-Willem Wits het formuleert: 'De celibaatdiscussie was een soort lakmoesproef. Was je voor dan was je orthodox; was je tegen, dan was je vrijzinnig. Dat geldt helemaal niet meer.'

Ook al zit **Simonis** veel meer dan vroeger op één lijn met zijn collega-prelaten, hij is er niet minder eenzaam op geworden. Immers, hij staat aan het hoofd van een kerk waarvan 90 procent van de gelovigen, priesters en pastoraal werkers modern standpunten huldigen over condooms, ongehuwd samenwonen, abortus en euthanasie. Een schizofrene situatie waarin zelfs de meest ervaren leider in de verleiding kan komen aan zichzelf te twijfelen.

Zo niet **Simonis**. Onlangs zei hij op een bijeenkomst over de rol van de kerk in het publieke debat: 'Het zijn de deemoedigen die naar ons luisteren'. De Nijmeegse kerkhistoricus Nissen vindt dat een beetje te gemakkelijk. 'Met andere woorden: de kerk doet het wel goed, maar de mensen zijn hardleers. Als je boodschap niet overkomt, geef je gewoon de ontvanger de schuld.' Of zoals de als zeer progressief bekend staande pater Van Kilsdonk het formuleert: '**Simonis** is niet in staat de tijdgeest te begrijpen.'

Ook al neemt **Simonis** als voorzitter van de bisschoppen in Nederland een middenpositie in, hij blijft een 'fundamenteel zeer eenzaam mens', vindt Jos van Gennip ex-directeur van het wetenschappelijk bureau van het CDA. 'Het is geen lollige baan als je de ene na de andere kerk moet sluiten', vindt Van Gennip. 'Het verdriet daarover kan **Simonis** misschien nog wel met anderendelen. Maar de verantwoordelijkheid niet.'

Niet dat **Simonis** zich verwijten maakt over de leegloop van de kerk. De ontkerkelijking doet zich in heel West-Europa voor. Zelfs katholieke modellanden als Ierland en Oostenrijk hebben het moeilijk met het katholieke geloof.

Er is vaak gezegd dat **Simonis** veel gelukkiger zou zijn geworden als pastoor in een plaatselijk kerkje. Jan-Willem Witsweet dat niet zo zeker. 'In zo'n parochie moet je voortdurend compromissen sluiten. Mensen trouwen die tijdens de mis liever citaten horen van Toon Hermans dan de bijbel.'

'En uitvaartmissen voorgaan waarvan je zeker weet dat de enige gelovige die aanwezig is, in de kist ligt. Nee, de moderne priester is een van de vele dienstverleners in het leven van de mens. Ik weet niet of bisschop **Simonis**

zich daarmee makkelijk had kunnen verzoenen.' ●

'Hij heeft nog steeds contact met uitgetreden priesters'

'Het is niet lollig om de ene na de andere kerk te gaansluiten'

Adrianus Johannes **Simonis**

1931: Adrianus Johannes **Simonis** wordt geboren op 26 november in Lisse. Adrianus is de oudste zoon van een tandarts. Hij groeit op met zeven zussen en drie boers.

1945 - 1951: gymnasium, Klein-Semenarie Hageveld Heemstede.

1957: Filosofie en theologie. Groot-Semenarie Warmond.

1957: priesterwijding in het bisdom Rotterdam. Na zijn priesterwijding werkt **Simonis** als kapelaan in diverse parochies in Waddinxveen en Rotterdam.

1959 -1966: Studie bijbelwetenschappen aan het pauselijk bijbelinstituut in Rome.

1966 -1970: Kapelaan in een parochie en ziekenhuis in Den Haag.

1970: Paus Paulus VI benoemt **Simonis** tot bisschop van Rotterdam. De inwijding tot bisschop vindt in 1971 plaats.

1977: **Simonis** publiceert het boek Op de adem van het leven - over het Onze Vader.

1983: Benoeming tot aartsbisschop van Utrecht.

1985: Benoeming tot kardinaal. De kardinaal is ook gekozen voorzitter van de Nederlandse Bisschoppenconferentie.

Viri Probati was kansloos, maar dapper voorstel

Persoonlijk houdt kardinaal **Simonis** vast aan het celibaat. Maar op de eerste internationale bisschoppenvergadering met de nieuwe paus deed **Simonis** in Rome het voorstel om onderzoek te doen naar de mogelijkheid dat getrouwde mannen priester worden.

Het zou dan moeten gaan om oudere, rijpere mannen met een christelijke levenswandel en die actief zijn in de kerk, ook wel viri probati genoemd.

Zowel de synode als paus Benedictus XVI liet na afloop weten willen vasthouden aan het verplichte ongehuwde priesterschap. Theoretisch kan het celibaat worden afgeschaft, omdat het geen kerkelijk dogma is.

De verplichting tot ongehuwd priesterschap in de katholieke kerk geldt sinds de 13de eeuw. Daarvoor waren ook gehuwde priesters actief.

Foto- Kardinaal **Simonis**.

onderschrift:

Trefwoord: Religieuze ambtsdragers; Katholicisme

Persoon: Adrianus **Simonis**

Op dit artikel rust copyright © 2005 PCM Uitgevers bv, resp. de oorspronkelijke uitgever en/of de auteurs.